

УДК 378.147:81'42. 81'42:004.738.5(075.8)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-1-44>

Юрій ДЕЯК,
orcid.org/0000-0002-9521-0670
старший викладач кафедри іноземних мов
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
(Київ, Україна) YuriiDeyak@i.ua

Михайло ДЕЯК,
orcid.org/0000-0001-8654-0080
старший викладач кафедри іноземних мов
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
(Київ, Україна) DeyakMykh@i.ua

Тамара ІЩЕНКО,
orcid.org/0000-0001-5473-3451
старший викладач кафедри іноземних мов
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
(Київ, Україна) T.ischenko@ukr.net

НАВЧАННЯ ФАХОВОГО ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ПРИ НАВЧАННІ У НЕМОВНОМУ ЗВО

В статті описано деякі особливості організації навчання фахового говоріння англійською мовою при дистанційному навчанні у немовному ЗВО, зокрема при навчанні студентів спеціальності «Психологія управління персоналом». Показано, що навчання фахового говоріння англійською мовою потребує комунікативності занять та інтерактивної спрямованості. Авторами визначено, що вимушений перехід на дистанційне навчання, з 2020 року, зумовив необхідність глибшого дослідження такого навчання. У статті показано, що навчання фахової іноземної мови дистанційно містить ті самі характеристики, що і офлайн навчання. На думку авторів, навчання фахової іноземної мови дистанційно організовано в 4 компонентах: теоретичному, практичному, організаційному та контрольному, з яких практичний є, на думку авторів, провідним. Визначено позитивні сторони дистанційного навчання англійської мови: економія часу, зручність такого навчання, а також подолання комунікативного бар'єру. Недоліком дистанційного навчання визначено залежність від стану зв'язку та електропостачання, що восени-взимку 2020 р. становило складнощі в Україні. Дистанційне навчання обумовлює необхідність проведення консультацій зі студентами та постійний зворотній зв'язок.

На думку авторів, більшістю студентів та викладачів дистанційне навчання сприймається позитивно, особливо враховуючи, що майже половина студентів мала попередній досвід вивчення іноземної мови онлайн. Наголошено, що при організації навчання курсу іноземної фахової мови для студентів спеціальності «Психологія управління персоналом» показник негативної успішності знизився до 0. Комунікативність предмету обумовлює необхідність постійного говоріння на заняттях онлайн, що потребує упорядкування системи вправ та завдань, та також форм та методів навчання, розробки інтерактивних та ситуаційних завдань, кейсів для обговорень, тощо. Все це обумовлює необхідність переструктурування предмету, укладання нових підручників та посібників, розробки нової методичної бази до занять.

Ключові слова: дистанційне навчання, онлайн, англійська мова, студенти, психологія управління персоналом.

Iurii DEYAK,
orcid.org/0000-0002-9521-0670
Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(Kyiv, Ukraine) YuriiDeyak@i.ua

Mykhaylo DEYAK,
orcid.org/0000-0001-8654-0080
Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(Kyiv, Ukraine) DeyakMykh@i.ua

Tamara ISHCENKO,
orcid.org/0000-0001-5473-3451
Senior Lecturer at the Foreign Department
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(Kyiv, Ukraine) T.ischenko@ukr.net

TEACHING PROFESSIONAL COMMUNICATION IN ENGLISH FOR THE NON-LANGUAGE STUDENTS

The article describes some features of organizing professional English language speaking training in a distance learning format at a language university, particularly for students of "Personnel Management Psychology" specialization. It shows that teaching professional English language speaking requires communicative sessions and interactive learning. The authors determined that the forced transition to distance learning from 2020 has necessitated deeper research into such teaching. The article demonstrates that distance teaching of foreign language specialties contains the same characteristics as offline teaching. According to the authors, distance professional foreign language learning is organized into four components: theoretical, practical, organizational, and control, with practical being the leading one. The positive aspects of distance learning English language include time-saving, convenient learning, and overcoming the communication barrier. The disadvantage of distance learning is dependence on communication and power supply, which posed difficulties in Ukraine during the fall-winter of 2020. Distance learning requires student consultation and constant feedback.

According to the authors, most students and teachers perceive distance learning positively, especially considering that almost half of the students had previous experience of learning foreign languages online. It is emphasized that organizing the foreign professional language course for students of "Personnel Management Psychology" has lowered the negative performance index to 0. The communicative subject necessitates continuous online speaking, requiring the organization of exercise systems, tasks, and teaching methods, the development of interactive and situational tasks, cases for discussions, and more. All of this necessitates subject restructuring, developing new textbooks and guides, and creating a new methodological basis for sessions.

Key words: Distance learning, online, English language, students, personnel management psychology.

Постановка проблеми. Сучасні реалії організації вищої освіти в Україні (пандемія, війна) та стрімкий розвиток онлайн-технологій, навіть із залученням технологій штучного інтелекту, обумовлюють необхідність передивитись існуючі форми, методи та засоби організації вищої освіти. Запровадження дистанційного навчання, з 2020 року, було пов'язано з численними труднощами, внаслідок невідповідності українських ЗВО до такого навчання у масових масштабах. Проте, з 2020 року, українськими педагогами та науковцями було проведено численні дослідження та вдосконалено методику дистанційного викладання, ґрунтуючись на власному досвіді та кількісно-якісних показниках успішності такого навчання. Навчання англійської мови, внаслідок комунікативності курсу, при дистанційній формі організації роботи, пов'язане з деякими складнощами, головним чином, відсутністю прямого контакту face to face при спілкуванні. Проте, важливість вивчення англійської мови як другої робочої для науковця та фахівця обумовлює необхідність досліджень методів покращення організації такого навчання. Навчання англійської мови, що займає панівне місце у програмі підготовки спеціалістів, поруч з вивченням фахових дисциплін, та його організація дистанційно, є одним з новітніх питань, які потребують подальшого вивчення.

Аналіз досліджень. Тема організації дистанційного навчання іноземної мови досліджувалась ще на початку сторіччя, проте особливої актуальності набула саме після 2020 року. Дистанційне навчання курсу іноземної (англійської) мови у немовному ЗВО, проводиться з застосуванням різноманітних методів самостійної роботи (Биконя, 2017), так і з використанням професійних кейсів, та постійної комунікації на заняттях (Гришкова, 2015). І якщо у роботі О. Ковальчука онлайн-навчання згадується як допоміжний, додатковий спосіб навчання (Ковальчук, 2018), то, наприклад, в роботі Л. Лимар показано всі переваги та недоліки такого навчання як основного, запровадженого вимушено та неочікувано, відповідно, описано всі так звані «підводні камені» (Лимар, 2022). О. Галкін та О. Кудлай зазначають, що сценарно-комунікативне навчання англійської мови дистанційно є ефективним при чітко продуманій організації та спланованості курсу (Галкін та Кудлай, 2021).

Безумовно, існує чималий пласт світового досвіду, проте в українських реаліях, зважаючи на стресовість та вимушений характер переходу на дистанційне навчання, більшість методів та форм викладачами було запроваджено, спираючись на досвід, так званим методом «проб та помилок». Водночас, поруч з значною

кількістю методологічних досліджень, в українській науковій базі не вистачає двох напрямків: деталізованих інструкцій та кількісних досліджень ефективності застосованих методів. Л. Конопляник (2021), досліджуючи особливості контролю дистанційно, зазначає на деяку обмеженість такого контролю та проблемності дотримання академічної доброчесності студентів.

Проте, безумовно, вивчення іноземної мови в нелінгвістичному закладі вищої освіти, пов'язане з численними труднощами. Іноземна мова у немовних ЗВО здебільшого представлена як предмет вторинного циклу, хоча, за значенням, є первинним. Проте деяка упередженість студентів, мовний бар'єр (зокрема у студентів з віддалених міст, де англійська мова в школі викладалась на досить задовільному рівні), призводять до труднощів у вивченні курсу, та здобутті мовних навичок. При дистанційному навчанні відсутність живого спілкування з викладачем, на нашу думку, становить найбільшу перешкоду, яку, в такому випадку, необхідно подолати. Досвід авторів викладання курсу англійської мови для студентів-психологів управління, підтвердив необхідність пошуку оптимальних форм та методів організації дистанційного навчання англійської мови, водночас, показав усвідомлення студентами значення курсу. Наразі, знання англійської мови студенти спеціальності «Психологія управління персоналом» ставлять на однаково важливе місце з фаховими психологічними дисциплінами. З метою підвищення якості викладання курсу англійської мови в немовному ЗВО дистанційно, було визначено **мету статті**:

Спираючись на власний досвід дистанційного викладання англійської мови, визначити основні особливості навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей дистанційно, та запропонувати шляхи оптимізації основних напрямків такого навчання.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, дистанційне навчання курсу англійської мови структуровано представлено наступними компонентами: теоретичним, організаційним, практичним, контрольним. Розглянемо наведені компоненти нижче.

Теоретичний компонент являє собою сукупність теоретичного матеріалу, тексти, вокабуляр, завдання з лексики, граматики та стилістики, завдання на читання, слухання, письмо. Це та сукупність матеріалів, якими викладач має забезпечити студентів при викладанні курсу. Дані матеріали, текстові, аудіо-, відео-, можуть бути представлені на платформі університету, на осо-

бистій сторінці викладача, на сторінці викладача у соцмережі чи іншій, альтернативній платформі навчання, або завантажені в хмарне сховище. Окремою опцією є розсилка матеріалів студентам на електронну пошту.

Організаційний компонент представлений власне тим, яким чином викладач організовує дистанційне навчання, що, з одного боку, регламентується певними правилами та директивами, запровадженими у визначеному ЗВО, а з іншого, представляє власний стиль роботи викладача. Безумовно, дистанційне навчання потребує чіткого планування, визначення платформи комунікації та платформи обміну матеріалами, розкладу, критеріїв оцінювання, тощо. Окремо варто зазначити, що викладач має чітко структурувати навчальні матеріали, враховуючи неможливість студентів уточнити певні матеріали за вимогою одразу. Структурність, структурованість, системність та систематичність – основні елементи організації навчання дистанційно. Також варто зазначити, що дистанційне навчання потребує справно функціонуючих гаджетів, роботи камери та мікрофона, та постійного доступу до Інтернет, що, на жаль, взимку 2022 року становило проблему.

Практичний компонент, на думку авторів, показує, наскільки ефективно втілено теоретичний та організаційний компонент, що являє собою безпосередню взаємодію викладача зі студентами, письмово та усно, при проведенні занять, тощо. Він нерозривно пов'язаний з контрольним компонентом, бо за кожне виконане завдання викладач ставить оцінку, що представляє не тільки оцінювальну, але і коригуючу функції. Разом з тим, саме практичний компонент визначає ефективність всього процесу дистанційного навчання іноземної мови, так як навіть при високому рівні розвитку теоретичного та організаційного компонентів, недостатній рівень проведення занять, відтак, розвитку практичного компоненту, нівелює весь процес навчання.

За авторським досвідом, при викладанні дисципліни «Англійська мова» для студентів – психологів, було визначено наступні особливості організації процесу навчання:

1. Базу навчальних матеріалів було завантажено викладачами на хмарне сховище, відтак, викладачем надавались посилання(або розсилка на пошту) студентам матеріалів для підготовки до кожного заняття.

2. В межах запропонованих матеріалів, було наголошено на роботі з фаховими текстами та вивченні студентами опорного вокабуляру, з виконанням спеціально розроблених завдань.

3. В межах методичної розробки до кожного заняття студенти виконували завдання для самоперевірки, щоб визначити ступінь підготовки до заняття.

4. Практичні заняття проводились також дистанційно, на платформі ZOOM, за розкладом, визначеним адміністрацією.

5. Практичні заняття були комунікативно спрямованими. На практичних заняттях обговорювались базові фахові тексти, виконувались завдання з посібника, а також виконувалось багато творчих, інтерактивних завдань.

6. Автори не зауважують на особливі труднощі протягом проведення занять, окрім необхідності доступу до Інтернет у всіх учасників, а також наявності електропостачання, що восени-взимку 2022 року становило труднощі в Україні. За умови відсутності електропостачання чи Інтернет, студенти опрацьовували матеріали самостійно, виконували письмові завдання, та мали можливість надолужити пропущений матеріал під час подальших індивідуальних консультацій з викладачем.

7. Жодних інших відмінностей між дистанційним навчанням та навчанням офлайн не було помічено. Студентська молодь активно і позитивно сприймає навчання із застосуванням сучасних технологій, легко поводить ся з гаджетами, розуміє, як користуватись застосунками. Звичність студентів до спілкування онлайн сприяє зменшенню психологічних перешкод та мовного бар'єру. Спілкування без живого контакту також сприяє, на думку авторів, подоланню страху перед іншими. Також зазначимо, що студенти-інтроверти особливо активно беруть участь в заняттях онлайн та отримують вищі оцінки, ніж офлайн.

8. Організація контролю при дистанційному викладанні становить виклик для викладачів, з урахуванням проявів академічної недоброчесності. На жаль, сучасні технології, а також винайдення штучного інтелекту, зводить майже нанівець будь-які письмові завдання, які студенти можуть вирішити за допомогою застосунків та поширити серед групи. Завдання на переклад, перефразування, форматування речень недоречні. Власне, навіть завдання-ділові листи, з урахуванням певної професійної ситуації (напишіть пораду управлінцю, який стикнувся у власній організації з проблемою) можуть бути сфальсифіковані системою штучного інтелекту. Тому радимо проводити контроль або у змішаній формі (офлайн в аудиторії), або проводити контроль усно, співбесідою зі здобувачами по основних проблемних питаннях, що дозволяє одночасно перевірити як теоретичні, так і практичні знання. Окрім цього,

тільки чітке усвідомлення студентами неприйнятності списування, плагіату, та інших способів академічної недоброчесності сприятиме достойній академічній поведінці останніх, що вказує на необхідність акцентування даного питання на заняттях з англійської мови.

Інтерактивність дистанційного навчання має компенсувати позааудиторну взаємодію онлайн. Тому, дистанційне навчання потребує розробленої системи інтерактивних вправ-кейсів. За досвідом авторів, для імітації спілкування психологів спеціальності «Психологія управління персоналом» було розроблено ряд кейсів-виробничих ситуацій, для індивідуального та групового обговорення. Авторами було укладено пакет завдань-запитань «вкажіть власні стратегії поведінки», або «яку пораду ви дасте у наступному випадку». Також, як підсумок навчання, рекомендуємо проводити міні-конференцію, або круглий стіл, зі студентами, пов'язаний з лексичними темами, які вивчались на заняттях.

За власним, авторським досвідом, дистанційне навчання сприяло покращенню успішності студентів з дисципліни «Англійська мова», а також всебічний інтерактивний характер занять та доступ до різноманітних онлайн-джерел онлайн сприяв підвищенню мотивації до навчання. Варто відзначити відсутність незадовільних оцінок протягом 2020 року з дисципліни «Англійська мова», хіба тільки невідвідування студентом всього курсу. Безумовною перевагою дистанційного навчання і студенти, і викладачі вважають зручність, економію часу на дорогу, а також більш різноманітний характер таких занять. Необхідність викладати по-новому зумовила пошук нових методів навчання, урізноманітнила форми та методи, які викладачі використовують на занятті. При безпосередньому спілкуванні, більшість студентів зазначили, що для них дистанційне навчання англійської мови було більш ефективним, ніж класичне навчання. Майже 50% всіх студентів вже вивчали іноземну мову онлайн, тому такий досвід щодо навчання в університеті став корисним, підкріпленим попереднім позитивним зв'язком. Комунікативність предмету обумовлює необхідність постійного говоріння на заняттях онлайн, що потребує упорядкування системи вправ та завдань, та також форм та методів навчання, розробки інтерактивних та ситуаційних завдань, кейсів для обговорень, тощо. Все це обумовлює необхідність переструктурування предмету, укладання нових підручників та посібників, розробки нової методичної бази до занять.

Висновки. Навчання фахового говоріння англійською мовою потребує комунікативності занять, інтерактивної спрямованості. Вимушений перехід на дистанційне навчання, з 2020 року, зумовив необхідність глибокого дослідження такого навчання. Навчання фахової іноземної мови дистанційно містить ті самі характеристики, що і офлайн навчання. Навчання фахової іноземної мови дистанційно організовано в 4 компонентах: теоретичному, практичному, організаційному та контрольному, з яких практичний є, на думку авторів, провідним. Зазначається економія часу, зручність такого навчання, а також подолання комунікативного бар'єру. Недоліком дистанційного навчання є залежність від стану зв'язку та електропостачання, що восени-взимку 2020 р. становило складнощі в Україні. Дистанційне навчання обумовлює необхідність прове-

дення консультацій зі студентами та постійний зворотній зв'язок. Більшістю студентів та викладачів дистанційне навчання сприймається позитивно, особливо враховуючи, що майже половина студентів мала попередній досвід вивчення іноземної мови онлайн. При організації навчання курсу іноземної фахової мови для студентів спеціальності «Психологія управління персоналом» показник негативної успішності знизився до 0. Комунікативність предмету обумовлює необхідність постійного говоріння на заняттях онлайн, що потребує упорядкування системи вправ та завдань, та також форм та методів навчання, розробки інтерактивних та ситуаційних завдань, кейсів для обговорень, тощо. Все це обумовлює необхідність переструктурування предмету, укладання нових підручників та посібників, розробки нової методичної бази до занять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биконя О. П. Теоретико-методичні засади самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей : дис. ... доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови / Київський національний лінгвістичний університет Міністерства освіти і науки України. Київ, 2017.
2. Галкін О., Кудлай О. Сценарно-комунікативне дистанційне навчання англійської мови у немовному ЗВО. *Молодий вчений*. 2021. Вип. 3 (91). С. 73–77.
3. Гришкова Р. О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 220 с.
4. Ковальчук О. С. Інтернет технології в організації самостійної роботи студентів при вивченні англійської мови. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія «Філологія»*. 2018. Вип. 1(64), С. 173–177. вилучено із <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/1795>
5. Конопляник Л.М. Роль цифрових інструментів при організації дистанційного навчання фахової іноземної мови в умовах пандемії. *Інноваційна педагогіка*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 2(41), С. 121–127.
6. Лимар, Леся. Основні переваги та недоліки дистанційного навчання іноземних мов у немовному закладі вищої освіти. *Український педагогічний журнал*. 2022. Вип. 1. С. 24–29.
7. Методологія та методика формування мовленнєвих компетенцій у навчанні та оцінюванні іноземних мов: лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний аспекти : звіт про НДР (остаточний) , кер. Л. В. Гнаповська. Суми : СумДУ, 2021. 117 С. № 0116U000932.

REFERENCES

1. Bykonja O. P. Teoretyko-metodychni zasady samostiinoi pozaudytornoi roboty z anhliiskoi movy studentiv ekonomichnykh spetsialnostei [Theoretical and methodical foundations of extra-classroom teaching economic students English]. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora pedahohichnykh nauk za spetsialnistiu 13.00.02 – teoriia i metodyka navchannia: hermanski movy. Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychnyi universytet [Thesis for degree of Doctor of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.02 – theory and methods of teaching: German languages. Kyiv National Linguistic University]. Kyiv, 2017. [in Ukrainian]
2. Halkin O., Kudlai O. Stsenarno-komunikatyvne dystantsiine navchannia anhliiskoi movy u nemovnomu ZVO [Scenario-communicative distance teaching English in a non-linguistical undergraduate institution]. *Molodyi vchenyi* [Young scientist], 3 (91), 2021. p.73-77. [in Ukrainian].
3. Hryshkova R. O. Metodyka navchannia anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei : navch. posib. dla studentiv VNZ [Methods of teaching English for professional purposes to the non-philological students]. Mykolaiv : Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, 2015. 220 P. [in Ukrainian]
4. Kovalchuk O. S. Internet tekhnolohii v orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv pry vyvchenni anhliiskoi movy- [Internet technologies in organization of students' English study]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu Ostrozka akademiia: Seriia «Filolohiia»* [Scientific proceedings of National university "Ostrozhska Academy"], 1(64), 2018. S. 173–177. Retrieved <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/1795>. [in Ukrainian]
5. Konoplianyk L.M. Rol tsyfrovyykh instrumentiv pry orhanizatsii dystantsiinoho navchannia fakhovoi inozemnoi movy v umovakh pandemii. *Innovatsiina pedahohika* [Role of digital instruments used for organizing distance teaching of foreign language under the pandemics]. Odessa : «Helvetyka», 2(41), 2021. S. 121–127. [in Ukrainian]

6. Lymar, Lesia. Osnovni perevahy ta nedoliky dystantsiinoho navchannia inozemnykh mov u nemovnomu zakladi vyshchoi osvity [Basic advantages and disadvantages of distance teaching foreign languages in a non-linguistical undergraduate institution]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal* [Ukrainian pedagogical journal] 1, 2022. S. 24–29. [in Ukrainian]

7. Metodolohiia ta metodyka formuvannia movlennievykh kompetentsii u navchanni ta otsiniuvanni inozemnykh mov: lnhvistychnyi, sotsiokulturnyi, prahmatychnyi aspekty : zvit pro NDR (ostatochnyi) [Methods of developing language competence during teaching and control of foreign language knowledge and skills: linguistical, social-cultural and pragmatic aspects], by L. V. Hnapovska. Sumy : SumDU, 2021. 117 S. № 0116U000932. [in Ukrainian].